

Spis treści

Wprowadzenie	11
Podziękowania	12

CZĘŚĆ I

Depresja w okresie dorastania – opis zjawiska

1. Co to jest depresja?	15
1.1. Przygnębienie czy depresja	15
1.2. Depresja subkliniczna i kliniczna	15
1.3. Depresja jednobiegunowa i dwubiegunowa	16
1.4. Depresja endogenna i egzogenna	16
Podsumowanie rozdziału 1	17
2. Ewolucja poglądów na depresję okresu dorastania	18
2.1. Negowanie istnienia depresji w okresie dorastania	18
2.2. Depresja jako etap rozwojowy	18
2.3. Depresja maskowana	19
2.4. Depresja jako wyjątkowe zjawisko	19
2.5. Pierwsze kryteria diagnostyczne dla depresji okresu dorastania	20
2.6. Ostateczne uznanie występowania depresji u adolescentów	20
2.7. Rozwój poglądów na depresję w okresie dorastania w Polsce	21
Podsumowanie rozdziału 2	22
3. Współczesne koncepcje depresji okresu dorastania	23
3.1. Współistnienie różnych koncepcji	23
3.1.1. Depresja jako symptom	23
3.1.2. Depresja jako zespół objawów	24
3.1.3. Depresja jako zaburzenie	25
3.2. Trójpoziomowy model depresji Compasa, Ey i Grant	28
3.3. Koncepcja depresji młodzieńczej według Bomby	30
Podsumowanie rozdziału 3	31

4. Rozpowszechnienie depresji	33
4.1. Rozpowszechnienie a różne koncepcje depresji	33
4.2. Rozpowszechnienie a wiek	34
4.3. Rozpowszechnienie a płeć	35
4.4. Zachorowalność na przestrzeni lat	38
4.5. Rozpowszechnienie depresji w różnych populacjach	39
4.6. Występowanie depresji a zmiany długości dnia	40
4.7. Zachorowalność życiowa	40
Podsumowanie rozdziału 4	41
5. Obraz i typy depresji w okresie dorastania	42
5.1. Grupy objawowe według Becka	42
5.2. Obraz depresji młodzieńczej w koncepcji Bomby	45
5.3. Typy depresji młodzieńczej w ujęciu Kępińskiego	46
Podsumowanie rozdziału 5	48
6. Funkcjonowanie w depresji i współwystępowanie depresji z innymi zaburzeniami	49
6.1. Funkcjonowanie w depresji	49
6.2. Współwystępowanie depresji z innymi zaburzeniami	51
Podsumowanie rozdziału 6	55
Zakończenie części I	56

CZĘŚĆ II

Uwarunkowanie depresji w okresie dorastania – przegląd teorii i badań

7. Teorie depresji	59
7.1. Podejście psychoanalityczno-psychodynamiczne	59
7.2. Teorie społeczno-behawioralne	62
7.3. Teorie poznawcze	63
7.3.1. Model Becka	63
7.3.2. Poprawiona teoria wyuczonej bezradności	65
7.4. Teoria kontroli siebie	66
7.5. Teorie interpersonalne	67
7.6. Modele społeczno-środowiskowe	70
7.7. Teoria przywiązania	71
7.8. Teorie biologiczne	73
7.8.1. Czynniki genetyczne	73
7.8.2. Podłoże neuroendokrynne	74
Podsumowanie rozdziału 7	75

8. Czynniki ryzyka depresji w środowisku rodzinnym – przegląd badań	78
8.1. Właściwości rodzicielskie	78
8.2. Depresja rodziców i inne cechy środowiska rodzinnego	81
Podsumowanie rozdziału 8	83
Zakończenie części II	84

CZĘŚĆ III

Rola rodziców w rozwoju depresji wczesnej fazy dorastania – badania własne

9. Podstawowe założenia teoretyczne	89
9.1. Wybór modelu zaburzeń	89
9.1.1. Problem z wyborem teorii depresji	89
9.1.2. Podstawowe modele zaburzeń	90
9.2. Znaczenie płci rodziców i płci dzieci	93
9.2.1. Znaczenie płci rodzica	93
9.2.2. Interakcja płci rodzica i dziecka	95
9.2.3. Interakcja wielu czynników	96
9.2.4. Konfiguracja wpływów matki i ojca	97
9.3. Modele zmiennych rodzicielskich i zmiennych depresyjnych	98
9.3.1. Zmienna rodzicielska	98
9.3.2. Zmienna depresyjna	100
9.4. Konstruowanie wstępnego modelu depresji okresu dorastania	101
9.4.1. Zestawienie założeń	101
9.4.2. Zależności między zmiennymi rodzicielskimi i zmiennymi depresyjnymi	103
9.4.3. Hipotetyczny proces depresyjny	104
10. Związki między zachowaniami rodzicielskimi w dzieciństwie i symptomami depresyjnymi we wczesnej fazie dorastania – badania własne	106
10.1. Metodologia badań	106
10.1.1. Cel badań	106
10.1.2. Badana grupa	107
10.1.3. Badane zmienne	108
10.1.4. Narzędzia badawcze	108
10.1.5. Procedura badawcza	110
10.1.6. Zbiory danych	112
10.1.7. Sposób analizowania danych	114
10.2. Związek między typami zachowań rodzicielskich w dzieciństwie i symptomami depresyjnymi we wczesnej fazie dorastania – wyniki	115

10.2.1. Które typy zachowań rodzicielskich wykazują związek z symptomami depresyjnymi u dziewcząt?	115
10.2.2. Które typy zachowań rodzicielskich wykazują związek z symptomami depresyjnymi u chłopców?	117
10.3. Związek między zachowaniami rodzicielskimi w dzieciństwie i występowaniem symptomów depresyjnych we wczesnej fazie dorastania w interakcji z płcią rodziców i płcią dziecka	118
10.3.1. Czy związek między określonym typem zachowań rodzicielskich i symptomami depresyjnymi u dziewcząt zależy od płci rodzica?	118
10.3.2. Czy związek między określonym typem zachowań rodzicielskich i symptomami depresyjnymi u chłopców zależy od płci rodzica?	119
10.3.3. Czy związek między określonym typem zachowań rodzicielskich matki i symptomami depresyjnymi zależy od płci dziecka?	120
10.3.4. Czy związek między określonym typem zachowań rodzicielskich ojca i symptomami depresyjnymi zależy od płci dziecka?	121
10.4. Związek między rodzicielskimi wymiarami czynnikowymi i symptomami depresyjnymi we wczesnej fazie dorastania	122
10.4.1. Trzy wymiary czynnikowe	122
10.4.2. Które rodzicielskie wymiary czynnikowe wykazują związek z symptomami depresyjnymi u dziewcząt?	124
10.4.3. Które rodzicielskie wymiary czynnikowe wykazują związek z symptomami depresyjnymi u chłopców?	125
10.5. Związek między rodzicielskim wymiarem czynnikowym i występowaniem symptomów depresyjnych we wczesnej fazie dorastania w interakcji z płcią rodziców i płcią dziecka	126
10.5.1. Czy związek między określonym rodzicielskim wymiarem czynnikowym i symptomami depresyjnymi u dziewcząt zależy od płci rodzica?	127
10.5.2. Czy związek między symptomami depresyjnymi u chłopców i czynnikami rodzicielskimi zależy od płci rodzica?	128
10.5.3. Czy związek między określonym rodzicielskim wymiarem czynnikowym i symptomami depresyjnymi zależy od płci dziecka?	128
10.6. Jednoczesny wpływ połączonych zachowań rodzicielskich matki i ojca w dzieciństwie na występowanie symptomów depresyjnych u dziewcząt i chłopców we wczesnej fazie dorastania	129
10.6.1. Jednoczesny wpływ połączonych zachowań rodzicielskich matki i ojca na dziewczęta	130
10.6.2. Jednoczesny wpływ połączonych zachowań rodzicielskich matki i ojca na chłopców	133

10.7. Zachowania rodzicielskie w dzieciństwie a symptomy depresyjne we wczesnej fazie dorastania – analiza nieformalna	135
10.7.1. Zachowania rodzicielskie	136
10.7.2. Zachowania rodzicielskie jako czynniki ryzyka symptomów depresyjnych u dziewcząt	137
10.7.3. Zachowania rodzicielskie jako czynniki chroniące dziewczęta przed symptomami depresyjnymi	139
10.7.4. Zachowania rodzicielskie jako czynniki ryzyka symptomów depresyjnych u chłopców	141
10.7.5. Zachowania rodzicielskie jako czynniki chroniące chłopców przed symptomami depresyjnymi	142
10.8. Zestawienie wyników: związki między zachowaniami rodzicielskimi w dzieciństwie i symptomami depresyjnymi we wczesnej fazie dorastania	144
10.8.1. Pewne typy zachowań rodzicielskich w dzieciństwie wykazują związek z symptomami depresyjnymi we wczesnej fazie dorastania	144
10.8.2. Związek między niektórymi typami zachowań rodzicielskich w dzieciństwie i symptomami depresyjnymi we wczesnej fazie dorastania zależy od płci rodziców i płci dziecka	147
Podsumowanie rozdziału 10	149
11. Wyniki badań własnych w świetle teorii i badań innych autorów . .	151
11.1. Wyniki badań własnych w świetle różnych teorii depresji	151
11.1.1. Model psychodynamiczny	151
11.1.2. Teorie społeczno-behawioralne	152
11.1.3. Model Becka	152
11.1.4. Poprawiona teoria wyuczonej bezradności	153
11.1.5. Teoria kontroli siebie	153
11.1.6. Teorie interpersonalne	154
11.1.7. Modele społeczno-środowiskowe	154
11.1.8. Teoria przywiązania	155
11.1.9. Teorie biologiczne	156
11.2. Wyjaśnienie wyników badań zmiennymi pośredniczącymi	157
11.2.1. Poczucie własnej wartości i wiara w siebie	158
11.2.2. Negatywny obraz siebie	158
11.2.3. Kompetencje społeczne i tworzenie związków	159
11.2.4. Radzenie sobie ze stresem i zachowania eksploracyjne	160
11.3. Wyniki badań własnych w świetle ustaleń innych autorów	161
11.3.1. Porównanie z badaniami na świecie	161
11.3.2. Porównanie z badaniami polskimi	162
Podsumowanie rozdziału 11	162
Zakończenie części III	164

CZĘŚĆ IV

Dwa modele depresji wczesnej fazy dorastania
– propozycja własna

12. Model depresji dla dziewcząt	167
12.1. Pierwszy etap procesu depresyjnego: oddziaływanie połączonych i różnych zachowań rodzicielskich matki i ojca w okresie dzieciństwa	168
12.1.1. Zachowania rodziców prowadzące do odporności	168
12.1.2. Zachowania rodziców prowadzące do podatności	168
12.2. Drugi etap procesu depresyjnego: powstawanie odporności lub podatności na depresję u dziewcząt	169
12.2.1. Rozwój odporności o charakterze behawioralnym	169
12.2.2. Rozwój podatności o charakterze behawioralnym	170
12.3. Trzeci etap procesu depresyjnego: pojawienie się czynników spustowych	171
12.4. Czwarty etap procesu depresyjnego: pojawienie się symptomów depresyjnych	171
12.4.1. Behawioralny mechanizm chroniący przed depresją	173
12.4.2. Behawioralny mechanizm ryzyka depresji	174
12.5. Piąty etap procesu depresyjnego: utrzymywanie się symptomów depresyjnych	174
12.5.1. Zachowania matki i ojca	175
12.5.2. Hipotetyczna sekwencja w dzieciństwie	175
12.5.3. Hipotetyczna sekwencja we wczesnej fazie dorastania	176
13. Model depresji dla chłopców	177
13.1. Pierwszy etap procesu depresyjnego: oddziaływanie połączonych i różnych zachowań rodzicielskich matki i ojca w okresie dzieciństwa	178
13.1.1. Zachowania rodziców prowadzące do odporności	178
13.1.2. Zachowania rodziców prowadzące do podatności	178
13.2. Drugi etap procesu depresyjnego: powstawanie odporności lub podatności na depresję u chłopców	179
13.2.1. Rozwój odporności o charakterze behawioralnym	179
13.2.2. Rozwój podatności o charakterze behawioralnym	180
13.3. Trzeci etap procesu depresyjnego: pojawienie się czynników spustowych	180
13.4. Czwarty etap procesu depresyjnego: pojawienie się symptomów depresyjnych	181
13.4.1. Behawioralny mechanizm chroniący przed depresją	181
13.4.2. Behawioralny mechanizm ryzyka depresji	181
13.5. Piąty etap procesu depresyjnego: utrzymywanie się symptomów depresyjnych	182

SPIS TREŚCI

13.5.1. Zachowania matki i ojca	182
13.5.2. Hipotetyczna sekwencja w dzieciństwie	182
13.5.3. Hipotetyczna sekwencja we wczesnej fazie dorastania	183
Podsumowanie rozdziału 12 i 13	184
Zakończenie	186
Bibliografia	189
 Aneks 1 Inwentarz Depresyjności Dziecka	 203
Aneks 2 Kwestionariusz Stosunków między Rodzicami i Dziećmi	204
Aneks 3 Opis typów zachowań rodzicielskich	207
Słowniczek	209
Indeks osób	212
Indeks rzeczowy	218